

Az emberi lét alapja a közösség

Beszélgetés Domokos Lászlóval, az Állami Számvevőszék elnökével

Hévízi Róbert: *Számos konferencián, szakmai rendezvényen hallhattuk már önt előadást tartani, lelkesítő volt az értékek és a kultúra iránti elkötelezettsége, nyitottsága. Melyek az első kulturális élményei, amelyek meghatározóak voltak?*

Domokos László: Alapvetően a család és az iskola adja az embernek a kultúrát. Több gyermekkori élmény is bennem él még, különösen az általános iskolai évekből. Az első meghatározó alsó tagozatban volt, amikor napközisként a békéscsabai Jókai Színház bársonnyal fedett erkélyén egy gyerekelőadást néztünk. A színházban egyébként ez egy ma is ápolt hagyomány, rendszeresen vannak gyerekelőadások. Én imádtam odajárni.

A másik meghatározó az egy családi élmény, még a '45 előtti világból. A nagynénémék háza félig-meddig kultúrházként működött. Arra emlékszem, hogy egy polcon könyvek voltak, egy másikon társasjátékok, az udvaron lengőteke, és időről időre, amikor arra jártam, kártyázó öregek gyűltek össze az utcáról. Igazi kulturális és közösségi helyszín volt. Nem volt hivalkodó, ott nem volt bársony,

még intézményesülés se volt mögötte, de megérintette az embereket, a közösségeket. És persze a gyerekeket, köztük engem is.

Ez az emlék a számomra máig iskolán kívüli leckéje annak, hogy az emberi lét alapja a közösség. Ebben nagy felelősségünk van. Gyermekünknek és az unokáinknak is ugyanezt az élményt kell biztosítanunk, hiszen sohasem magától történik a kultúrával való találkozás.

Nagyon fontos, hogy gyermekként milyen első impulzusok, benyomások, érzések érnek minket. Ebben kiemelkedő szerepe van a családnak, az iskolának, a pedagógusoknak, a művelődési szakembereknek, hogy megéreztesék, megszeretessék a gyerekekkel a kultúrát, a közösségi létet.

H. R.: *Napjainkban milyen kapcsolata van a közösségi művelődéssel?*

D. L.: Májig nyitott vagyok minden művelődési ág iránt, de a zene, ha úgy fogalmazhatok, külön is a csemegém. Most épp egy Horgas Eszter-konцерtról jöttem, ami a Városmajorban volt.

Tavasszal a vírusügy utáni vagy a közbeni bezártság időszakában, a zene elementáris erővel hatott.

Szerintem az emberi lény természetéből adódik, hogy zenére vágyik. A zene feltölt, kikapcsol vagy épp lendületbe hoz, a lényeg, hogy kiemeli az embert a hétköznapi monotonitásából. Ahogy időm engedi, szívesen és tudatosan keresek akár egy könnyűzenei darabot, akár egy klasszikus, online közvetített koncertet.

H. R.: *Mennyire tartja fontosnak a kulturális ágazatok közül a közművelődést napjainkban?*

D. L.: Véleményem szerint ez alapkérdés, hiszen ide tartozik a közfeladatok ellátása mellett, illetve azokat kiegészítve az országhatáron átnyúló kulturális kapcsolatok erősítése, a magyar kulturális

Domokos László, az Állami Számvevőszék elnöke és Hévízi Róbert központvezető az interjúján

értékek gyarapítása, az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáféres biztosítása és a közösségi szerepvállalás erősítése is.

Ne feledjük el azt sem, hogy velünk él az a természetes igény, hogy az ember nemcsak önmagával foglalkozik, nemcsak a családjával, hanem egy szélesebb körrel, a szomszédságával, a szűkebben és tágabban vett közösségeivel. Ez magától azonban nem működik, fontos, hogy szerveződjön, hogy legyen ember, aki szervezi, összefogja. Ehhez bizony professzionális háttér kell, amely megszervezi, tudatosítja az emberekben a közösségi értékeket, lehetőséget biztosít a gyerekeknek, vezeti a magányosokat és a tudáskeresőket.

H. R.: *A magyar közművelődés csúcsintézményévé vált a Nemzeti Művelődési Intézet. Hogyan ítéli meg az intézmény munkáját?*

D. L.: Több oldalról is van rálátásom, hiszen az Állami Számvevőszék annak idején többször is ellenőrizte a Nemzeti Művelődési Intézetet, illetve annak jogelődjét. A 2008–2012-es időszakát tekintettük át pénzügyi, gazdasági és irányítási szempontból. A jelentés, amely 2014-ben jelent meg, természetesen nyilvános, a mai napig olvasható.

Jól emlékszem, hogy a 2008–2012 időszakot vizsgálva sok hibát találtunk a vagyonnal való bánás, a modern integritás, a korrupció elleni védettsége, illetve a jogszabályok betartása tekintetében. Elemi dolog, hogy legyen leltár, hogy ki legyen alakítva annak rendszerre, hogy biztosítva legyen az intézmény csalásmentes működése. Ezek hiányoztak ebből a vizsgált időszakból.

Ebből úgy láttuk, hogy méltó módon kell megszervezni az intézetet, és a közpénzek felhasználásának menetét. Szükség volt tehát erre az ellenőrzésre, mert általa hozzájárultunk ahhoz, hogy mára egy erős és meghatározó intézménnyé váljon a Művelődési Intézet.

Az új főigazgató asszony, az akkor még frissen kinevezett Závogyán Magdolna nyitott volt arra, hogy egy pedáns, példamutató szervezetet építsen, hiszen tényleg ez a nemzet egyik csúcsintézménye, amire nagyon sok hasonló szervezet referenciaként, példaként tekint. Ha ez pénzügyileg szedett-vedett, rendetlen maradt volna, akkor az bizalmatlanságot szülne, másrészt rossz példát mutatna. Fejleszteni kellett tehát az intézetet, ami meg is történt. A fő-

igazgató asszony büszke lehet a munkájára.

H. R.: *Nemcsak határon belül, hanem határon túl is lát el feladatokat a Nemzeti Művelődési Intézet. Mi a véleménye az intézmény Kárpát-medencei feladatellátásáról?*

D. L.: A közösségben éli meg az ember az életét. A magyar nemzetnek pedig az a sorsa, hogy határon belül és határon túlra is kell látnia. A világot látva szinte nem is tudom megmondani, hogy van-e olyan ország, ahol nem élnek kisebb-nagyobb magyar közösségek. Ezért úgy vélem, ezeket érdemes hálózatba szervezni. Látni őket, hiszen ugyanúgy értéket hordoz egy új-zélandi magyar közösség, mint a kárpátaljai, őshonos magyaroké.

Meggyőződésem, hogy a nemzetet nem lehet határok közé szorítani, jóval nagyobb viszonylatban lehet értelmezni. A Kárpát-medencében, a diaszpórában nem a határok a meghatározóak, sokkal inkább a hálózatok, az együttműködések. Ezért fontos, hogy ezek a közösségek meg legyenek szólítva, hogy legyen lehetőségük az értékeiket bemutatni, ápolni, s egyúttal lehetőséget kapjanak a közös gondolkodásra, a közösségünk megélésére. Ebben is nagy szerepe van a Művelődési Intézetnek.

H. R.: *A közelmúltban elkészült a Nemzeti Művelődési Intézet székháza itt, Lakiteleken. Ideérkezve, az épületbe belépve milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

D. L.: Egy épület mindig keretet ad. Egy miliót teremt. Az ország költségvetése pénzt szánt erre, méghozzá milliárdokat. Azt gondolom, ez kifejezi a Magyar Országgyűlés, a kormányzat megbecsülését és bizalmát, ami nem volt megalapozatlan, hiszen a Nemzeti Művelődési Intézet nagyon világos koncepcióval, jól követhető eredményeket, szolgáltatási portfóliót mutatott fel már az építkezés előtt. Gondoljunk bele, a legnehezebb

időszakban óriási segítséget adott a munkanélkülieknek a Kulturális Közfoglalkoztatási Programmal. A kis falvakkal újból kinyitotta a kapuit, és évek, évtizedek alatt összegyűlt hiányosságokat próbált pótolni. Ez az épület kifejezi ezt a háttérrel és ezt a célrendszert. Ha magát az épület megvalósítását nézem, egyszerre jelenik meg benne a polgári lét és a magyar nép hagyományos építészeti háttere. Belülről modern, mégis otthon érezhetjük magunkat, olyan helyen, ahol mindenki megtalálja a gyökereit.

H. R.: *Az itteni beszélgetések során említésre került az Állami Számvevőszék és a Nemzeti Művelődési Intézet közötti stratégiai együttműködés. Mi indokolta ennek a megállapodásnak a megkötését?*

D. L.: Egyedül nem megy – leegyszerűsítve így tudnám mondani. Nemcsak a közművelődésnek kell saját erőit összefognia, nemcsak a közösségeknek érdemes más közösségekkel együttműködéseket életre hívni, hanem az állami, a nemzeti intézményeknek is érdemes összefogni, ha közös célokat, közös értékeket találnak. A Számvevőszék még 2014-ben az országgyűléstől meghatalmazást, felkérést kapott arra, hogy az emberek, a családok pénzügyeinek fejlesztésével is foglalkozzon. Amikor ezt a feladatot megkaptuk, akkor átgondoltuk, hogy kivel tudunk együttműködni. Már 2010-től kezdődően volt az ÁSZ-nak kapcsolata egyesületekkel, civil szervezetekkel. A Nemzeti Művelődési Intézettel 2015-ben kötöttünk egy keretmegállapodást, majd 2017-ben ezt tovább bővítettük, fejlesztettük. Először feltérképeztük a közös felületeket, ezt a munkát a tananyagfejlesztés követte, majd a tudásátadás.

Az elmúlt öt-hat év az ismeretek megosztásán túl a közös programok megfogalmazásával telt. Ez nagyon sok élményhez, tudáshoz juttatta a partnereket és a munka eredményébe bekapcsolódó ál-

lampolgárokat. A számvevők által végzett munka, az ellenőrzés az mindig egy kicsit technokrata, lát-szatra lélektelen dolog. Az, hogy a számvevők a tapasztalataikkal másoknak segíteni tudnak, hogy nemcsak az intézmények helyes működtetéséhez járulnak hozzá, hanem az embereket, a családokat a pénzügyi tudatosság felé mozdítják el, az más típusú értelmet ad a munkájuknak. A polgártársainkat, a szélesebb közösségünk tagjait védjük, segítjük. Azoknak a kollégáknak, akik a társadalmi felelősségvállalás keretében, önkéntes alapon részt akartak venni a programban, azok számára biztosítottuk ezt a lehetőséget. Hiszen egy hivatalnoknak talán legnagyobb veszélyt – ha a mi hétköznapjaink oldaláról nézzük – a kiégés jelenti. A munkáltatónak megoldásokat, lehetőségeket kell biztosítani ennek elkerülése érdekében. Ehhez pedig az kell, hogy olyat csináljanak, amit szeretnek, amiben érzelmileg motiváltak, és persze amihez értenek is. Úgy mondanám, hogy ez egy win-win kapcsolat, amivel mindenki nyer. A legtöbbet természetesen az emberek, a családok, akiknek hasznára válik ez az együttműködés, a megszerzett új szemlélet és tudás.

H. R.: *Egy ellenőrzés során fontos, hogy legyen visszacsatolás, hogy jól működik-e az intézmény. Mint mondta, a Nemzeti Művelődési Intézettel volt már ilyen tapasztalat. Kisebb közművelődési intézményekkel, művelődési házakkal, művelődési központokkal terveznek ilyen jellegű vizsgálatokat?*

D. L.: Először a nagy pénzeket felhasználó intézményeket nézzük meg. Ilyenek voltak a múzeumok, majd a könyvtárak, amelyek közül nem egy, a megváltozott kultúrafigyasztsági szokások miatt, részben kiüresedett. Közben pedig óriási pénzek mentek el.

Itt vannak a művelődésnek, a közművelődésnek azok az intézményei, amelyeknek egy részük közművelődéssel is foglalkozik, de nem feltétlenül főprofilal. Ezeknek a területeknek nem az intézményrendszerét kell ellenőrizni, hanem az intézményrendszernek a szervezetségét.

Tehát megnézzük, hogy mennyiben van kialakítva az irányítási rendszer, a csalásmentes működés. Ha megveszik az eszközöket, akkor a vagyont megfelelően megőrzik-e. És egyáltalán a közpénzzel, legyen az akár pályázati pénz, megfelelően el tudnak-e számolni. Úgy látjuk, hogy itt egyrészt tudásbeli

Lezsák Sándor, Domokos László, Závogyán Magdolna, Bánkutiné Mihalcsik Márta a Magyar Értékek Napján (2019)

hiány van, másrészt sok esetben szemléleti problémák is felmerülnek. Ezért most egy új programmal indultunk, az úgynevezett monitoring programmal, amelynek keretében az alapidokumentáltságot vizsgáljuk, hiszen az mindennek az alapja. Tavasszal kezdtünk az önkormányzatokkal, bekértük 3200 önkormányzat 26 alapidokumentumát. Kétszáznál több volt, aki nem is válaszolt a megkeresésre. Tehát ki kell mondanunk, úgy tűnik, hogy ők sokszor már 30 éve a magyar jogon kívül működnek. Ez mintegy 6-8%-a ennek az intézményrendszernek. Több mint 4000 intézmény van önkormányzati fenntartásban. A következő lépés az lesz, hogy megnézzük a 4000 intézmény alapidokumentumainak egyáltalán a létét, és mindig adunk lehetőséget és segítséget is arra, hogy javítsanak. Azt gondoljuk, hogy egy szervezeti és működési szabályzat, egy számvitelpolitika, egy pénzkezelési szabályzat, egy leltározás alapvetően meg kell, hogy legyen annak, aki közpénzt akar felhasználni. Az ellenőrzés számára ezt természetesen be is kell mutatni.

A Számvevőszék korábban 600 helyszínre tudott egy évben kimeneni, miközben 16-18 ezer helyre jut közpénz ma Magyarországon. Ha a civileket még hozzáveszem ehhez, akkor még körülbelül 30-40 ezer. Ezeket mind el kell érnie a Számvevőszéknek. Örömmel mondhatom, hogy kialakítottuk ennek a módszertanát, megközelítésmódját, és hamarosan mindenhova eljutunk. Olyan helyekre is, ahol évtizedek alatt ellenőrt se láttak.

Érdekünk, hogy minél többen tudjanak törvényesen, átláthatóan és hatékonyan közpénzt felhasználni, ennek viszont alapfeltétele, hogy a közbizalmat megerősítsük a szervezet irányában. Ennek érdekében egyre inkább a segítő-tanácsadó funkció fele megyünk, és így közeledünk a közművelődési intézmények és a civilek felé. Nem

véletlenül hívtam fel többször is a figyelmet a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai rendezvényein, hogy ne feledje senki: aki közművelődést szervez, végső soron az adófizetők pénzéből teszi ezt. Nagyon fontos, hogy közösséget építenek, viszont ha a pénzzel nem tudnak bánni, akkor akaratlanul is ezt a közösséget rombolják.

Tehát mi úgy gondolkozunk, hogy egy építő jellegű, tanácsadó-ellenőrző feladatot kell ellátnunk. Ezt ma már öntesztikkel is támogatjuk, amelyek az Állami Számvevőszék honlapjáról letölthetők. Az intézmények meg tudják nézni, hogyan tudnak jobbak lenni. Ösztönözzük és motiváljuk az intézményeket, szervezeteket, mert azért tudjuk, az emberek jó része számára az adminisztráció sokszor a nemszeretem dolgok kategóriájába tartozik, és ezek akkor kerülnek a látókörbe, hogyha ehhez megvan a megfelelő képzés, illetve ösztönzés is.

Nagyon képletesen azt szoktam mondani, hogy szeretném, ha minden közpénzfelhasználó a törvényesség hideg leheletét érezné a tarkóján, ugyanakkor meg is értené, hogy miért ellenőrzi a Számvevőszék. Hiszen az a 4 és fél millió magyar adófizető állampolgár érdeke, hogy az ő nagy nehezen befizetett adóját jó célra, hatékonyan, eredményesen, szabályosan költésük el. Ennek vagyunk mi a garántőr szervezete, így gondolkozunk közművelődésről, egészségügyről, határvédelemről, banki feladatok ellátásáról, vagy bármilyen más területről, ahol közpénz van.

H. R.: *Ön magánemberként és az Állami Számvevőszék elnökeként is rendszeres látogatója kulturális rendezvényeknek. Milyennek képzeled el, milyennek szeretné látni a magyar közművelődést az elkövetkezendő időszakban?*

D. L.: Közösséginek és jó hangulatúnak. Szerintem ez az alapja mindennek. Szeressenek az embe-

rek ott lenni, gyűjtsék az értékeket, ápolják a hagyományokat.

Az is fontos, hogy a digitalizáció adta lehetőségeket egyre jobban használja ez az intézményrendszer. Úgy gondolom, ebben már a mai időszakban is kevés ennél fontosabb szerep van. Az otthon maradt embereket ki kell szabadítani, oldani kell a bezártság érzésüket. A nagyobb rendezvények elmaradása miatt egyre nagyobb igény van a kultúra elérhető formáira, a különböző foglalkozásokra. A digitális tér, az online platformok kiváló lehetőséget biztosítanak ahhoz, hogy támogassák az emberek közösségi igényeit és kulturális élményeiket. Ez egyébként a jövőnek is a kultúrához, a szellemi egészséghez és a jókedvhez ajtót táró kulcsa.

Domokos László öszszegző gondolatai

Az Állami Számvevőszék elnökeként hiszem, hogy a számvevőszéki ellenőrzés képes az állampolgárok mindennapi életét jobbá tevő pozitív változások elindítására. Nap mint nap az intézmények biztonságos és eredményes működtetéséért, fenntarthatóságáért és az adósságmentes stabil fejlődés eléréseért dolgozom. Meggyőződésem és tapasztalataim szerint ellenőrzés nélkül nincs rend, és azt is hittel vallom, hogy a rend értéket teremt. Ellenőrzésre tehát szükség van, az értékteremtő ellenőrzés pedig feltételezi munkánk tényleges és valós, társadalmi szinten is érzékelhető hasznosulását. A nemzeti kultúra ápolását, a kulturális értékek megőrzését szívügyemnek tekintem, amelyek alapjaiban határozzák meg egy nemzet társadalmi fejlődési lehetőségeit, és amelyek a következő generáció életkörülményeire is döntő befolyással bírnak.